

Conceptul de reprezentativitate la nivel național, internațional și european

Introducere

Reprezentativitatea partenerilor sociali oferă legitimitate pentru diferitele lor roluri în relațiile de muncă, fie utilizând vehiculul dialogului social, prin negociere colectivă sau prin implicarea în elaborarea de politici sau în punerea în aplicare guvernamentală. Reprezentativitatea acestora le conferă partenerilor sociali dreptul de a acționa în numele membrilor lor sau, în unele cazuri, în numele tuturor societăților și al întregii forțe de muncă. Prezentul raport explorează diferitele moduri în care reprezentativitatea partenerilor sociali este definită la nivel național, european și internațional.

Contextul politic

Aproape toate statele membre ale UE au un anumit tip de cadru juridic care definește modul în care funcționează reprezentativitatea pentru organizațiile partenerilor sociali. Cu toate acestea, rolul pe care legislația îl joacă în conceptele naționale de reprezentativitate diferă în mod semnificativ. Acest rol poate include stabilirea condițiilor pentru a permite partenerilor sociali să se implice în negocierea colectivă sau a condițiilor de extindere a acordurilor rezultate, conferindu-le un caracter de obligativitate generală. Un alt mod în care legislația poate contura reprezentativitatea este prin impunerea pragurilor în ceea ce privește apartenența, densitatea organizațiilor sau rezultatul minim al alegerilor. De asemenea, există un nivel semnificativ de variație în ceea ce privește măsura în care legislația poate juca un rol. În unele țări, conformitatea cu cerințele juridice este esențială, în timp ce în altele recunoașterea reciprocă este mai importantă sau constituie singura bază pentru reprezentativitate. În prezent, deși angajatorii și sindicatele din anumite state membre încă se bazează pe autoreglementarea prin intermediul recunoașterii reciproce pentru a stabili reprezentativitatea, majoritatea au un cadru juridic care reglementează reprezentativitatea partenerilor sociali. În unele țări, clarificările sunt încă în curs.

La nivelul UE, conceptul de reprezentativitate a fost delimitat mai întâi de Comisia Europeană în anul 1993 și definit mai clar în anul 1998¹. Reprezentativitatea

formează baza pentru a permite ca organizațiile partenerilor sociali europeni să fie incluse în lista organizațiilor care urmează să fie consultate de Comisia Europeană, astfel cum se prevede la articolul 154 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) și pentru a asigura punerea în aplicare obligatorie din punct de vedere juridic a acordurilor acestora, astfel cum se prevede la articolul 155 din TFUE. O analiză a conceptului european de reprezentativitate poate contribui la discuția cu privire la faptul dacă elementele metodologiei Eurofound din cadrul studiilor sale privind reprezentativitatea necesită ajustare.

Principalele constatări

Reprezentativitatea are semnificații diferite în cele 28 de state membre și în Norvegia. În practică, puține sisteme naționale corespund unei forme pure fie de recunoaștere reciprocă, fie de conformitate juridică. Statele membre utilizează o combinație a acestor principii, aplicând un amestec de criterii atât formale, cât și informale.

În plus față de dihotomia fundamentală a conceptului de reprezentativitate – bazată pe conformitatea cu cerințe juridice sau pe recunoaștere reciprocă – raportul analizează trei elemente sau factori determinanți care au potențialul de a contribui în diferite moduri la reprezentativitatea partenerilor sociali: succesul electoral, puterea organizațională în ceea ce privește domeniul de aplicare și apartenența, precum și capacitatea de a negocia.

În cazul în care există, pragurile sunt mai puțin comune pentru angajatori decât pentru sindicate. Pragurile pentru angajatori sunt fie o cerință privind extinderea contractelor colective de muncă, fie un criteriu care permite accesul la organisme tripartite.

Patru modele de reprezentativitate

Prezentul raport susține faptul că în Europa coexistă patru modele de reprezentativitate:

1. **Autoreglementarea partenerilor sociali:** un sistem pentru autoreglementarea partenerului social bazat pe recunoașterea reciprocă, asociată cu capacitatea de negociere și cu factorii determinanți ai puterii sociale și cu o foarte redusă reglementare statală privind reprezentativitatea.

¹ Comisia Europeană (1993), „Comunicarea Comisiei privind aplicarea acordului referitor la politica socială”, (COM(93)600 final) și (1998) „Comunicarea Comisiei privind adaptarea și promovarea dialogului social la nivel comunitar”, (COM (98)322 final).

2. **Sistem mixt de autoreglementare a partenerilor sociali și reglementare statală:** un model mixt, care combină elemente de recunoaștere reciprocă a partenerilor sociali cu elemente de reglementare statală și de conformitate juridică.
3. **Reglementare statală bazată pe puterea apartenenței:** un sistem de conformitate juridică reglementat de stat, în care „puterea socială” este utilizată ca măsură juridică a reprezentativității.
4. **Reglementare statală bazată pe puterea electorală:** un sistem autostructurat de conformitate juridică în care succesul electoral determină în principal reprezentativitatea.

Discuția cu privire la conceptul de reprezentativitate la nivel internațional a apărut odată cu o opinie consultativă din 1922 a Curții Permanente de Justiție Internațională. În 1956, Comitetul de experți pentru aplicarea convențiilor și recomandărilor (CEACR) a evocat conceptul de reprezentativitate pentru prima dată, afirmând că „reprezentativitatea părților trebuie să fie substanțială”. În conformitate cu lista actuală de condiții pentru reprezentativitate a CEACR, criteriile de reprezentativitate trebuie să fie: a) obiective; b) precise și c) determinate în prealabil. Comitetul european pentru drepturile sociale al Consiliului Europei a stipulat în anul 2006 faptul că criteriile de reprezentativitate trebuie să fie: a) rezonabile; b) clare; c) determinate în prealabil; d) obiective; e) prevăzute în legislație și f) supuse controlului judiciar.

Condiții prealabile pentru reprezentativitate

În anul 1993, partenerii sociali europeni transsectoriali au prezentat o listă detaliată a condițiilor care trebuie îndeplinite de organizațiile care urmează să fie consultate de Comisia Europeană. În conformitate cu lista respectivă, acestea trebuie să fie:

- organizate orizontal sau sectorial la nivel european;
- compuse din organizații care sunt ele însele considerate la nivelurile lor naționale ca reprezentative pentru interesele pe care le apără, în special în domeniul politicii relațiilor sociale, al ocupării forței de muncă și al relațiilor de muncă;
- reprezentate în toate statele membre ale Uniunii Europene și, eventual, ale Spațiului Economic European sau au participat la dialogul social „Val Duchesse”;
- compuse din organizații care reprezintă angajatori sau lucrători, la care apartenența este voluntară atât la nivel național, cât și la nivel european;
- compuse din membri care au dreptul de a fi implicați, în mod direct sau prin intermediul membrilor acestora, în negocieri colective la nivelurile lor respective;
- însărcinate de membrii acestora să îi reprezinte în cadrul dialogului social la nivelul Uniunii Europene.

Cadre de referință

Studiul a identificat patru cadre de referință diferite pentru evaluarea reprezentativității partenerilor sociali ai UE:

1. Instituirea comitetelor europene de dialog social sectorial (conformitate juridică).
2. Consultarea pe baza conformității juridice.
3. Negocierea pe baza recunoașterii reciproce/autonomiei contractuale.
4. Punerea în aplicare a acordurilor-cadru europene prin decizia Consiliului.

Concluzii

- Există, în general, puține dezbateri referitoare la conceptul de reprezentativitate la nivel național.
- Conform Comunicării privind aplicarea acordului referitor la politica socială din anul 1993, există în continuare o diversitate de practici în diferitele state membre, iar în ultimii 20 de ani nu a apărut niciun model unic – prin urmare, realizarea unui concept european pe baza unor criterii comune și armonizate este dificil de atins.
- În evaluarea reprezentativității partenerilor sociali la nivel european pe baza puterii apartenenței la aceștia, Eurofound ar putea dori să ia în considerare diferitele concepte utilizate la nivel național.
- Având în vedere diferitele cadre juridice pentru reprezentativitate la diferitele intersecții ale dialogului social european, se pune problema dacă politica UE în materie de dialog social poate fi îmbunătățită prin armonizarea acestor cadre.
- În conformitate cu declarația președinției Consiliului Uniunii Europene, a Comisiei Europene și a partenerilor sociali europeni la un eveniment de la Bruxelles din 27 iunie 2006, „Declarația privind un nou început pentru un dialog social puternic”, partenerii sociali europeni trebuie să acționeze pentru îmbunătățirea „apartenței și reprezentativității sindicatelor și a organizațiilor angajatorilor și asigură faptul că există o capacitate de a încheia acorduri cu un mandat corespunzător”.

Informații suplimentare

Raportul *The concept of representativeness at national, international and European level* (Conceptul de reprezentativitate la nivel național, internațional și european) este disponibil la adresa <http://www.eurofound.europa.eu/ro/publications>.

Pentru mai multe informații, vă rugăm să vă adresați dnei Peter Kerckhofs, director de cercetare, la adresa pke@eurofound.europa.eu.